

מכתלי בית הדין

תשובות אקטואליות בענייני חושן משפט

גיליון רפ"ז, תשפ"ה

משולחנו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א ריש מתיבתא 'עוז והדר'

תווי קניה שנגנבו

(מאמר המשך משבוע שעבר)

וביאר שאף על פי שאנו פוסקים שלא שייכת בשטרות תקנת השוק כיון שזה לא מצוי, זה דוקא בשטרות רגילים, אבל בממטרות שבזמננו שמצויים מאוד שקונים זה מזה יותר מאשר מטלטלין, בזה פשוט שייכת תקנת השוק. וכתב עוד, שאחרי שכתבו הרא"ש והטור שם שבשטרות לא שייכת תקנת השוק כי זה לא מצוי, כתבו שו"ת הדבר בשטר שלא יצא לגמרי מרשותו, שעדיין נשאר בידו כוח למחול על השטר, לכן נחשב כראוי ממונו לגבות ממנו, ולפיכך בממטרות שמלוה הראשון אינו יכול למחול שהרי מראש התחייב באופן ישיר לכל המוציא, אם כן שייכת בהם תקנת השוק. והעלה שכיון שכך, בממטרי כשמוכח להלוה שפרע למלוה הראשון לפני שקנה אותו, יש תקנת השוק, והקונה יקבל מהלוה את מה ששילם עבור השטר.

מתבאר מדבריו, שאף שבשטרות רגילים אין תקנת השוק כיון שזה דבר לא מצוי, מכל מקום בשטר ממטרי שמצוי מאוד, יש תקנת השוק.

ז. תקנת השוק במקום מוחזק

בתשובת מהר"ם אלשיך (סימן קכד) נשאל על שמעון שמכר בית לגוי ואחר כך חזר ומכר את אותו בית לראובן, והתחייב לסלק לראובן כל ערעורים שיכולים לבוא על הבית, ושיעבד לו על זה מטלטלין אגב קרקע. לאחר מכן הפקיד שמעון ביד ראובן טבעות זהב, ואמר לראובן שיתן את הטבעות שבידו ללוי במעמד שלושתם, וראובן הסכים. אחר כך בא הגוי שקנה את הבית והוציא מראובן את הבית בדין. כשבא לוי לקחת את הטבעות, אמר לו ראובן שבשעה שהסכים לתת את הטבעות לידו לא היה צריך לתת כי שמעון חייב לו יותר משווי הטבעות מחמת שיעבדו המטלטלין אגב מקרקעי עבור נוקי הבית, ובשעה שהסכים לא ידע שמעון חייב לו כי עדיין לא ערער הגוי, ואילו היה יודע לא היה מסכים לתת מה שמשועבד לו, ונמצא שטעה במה שהודה לתת לו, וכל דבר שנעשה בטעות חוזר.

האריך שם מהר"ם אלשיך בתשובתו, ובין דבריו כתב שנראה שיכול ראובן, אחרי שהוציא הגוי מהבית, לעכב את החזרת הפיקדון. שאם מה שהקנה שמעון את הפיקדון ללוי היה בתורת מכר שמכרו לו, הרי קיימא לן שכל מי שקנה קרקע באחריות וטרפו ממנו נעשה כמלוה בשטר לגבי המוכר לטרופ מכל קרקע שמכר אחרי שקנה הוא. ואם כן גם המטלטלין ששיעבד לו שמעון לראובן אגב קרקע נעשו כקרקע לטרופ אותם מהלוקח. ומה שאין טורפים אותם מן הלוקח הוא משום תקנת השוק שלא יימנעו אנשים מלקנות חפץ מחבריהם. ואולם לא אמרו כך אלא כשהמטלטלין כבר הגיעו ליד הלוקח, אבל כשעדיין הם ביד המוכר, וכל שכן ביד המלוה של המוכר, שאין צריך להוציאם מיד הלוקח, בזה ודאי שנעמידם על דין תורה וגובה מהם.

הביא את ש"ת הדין של שו"ת הרא"ש (שם) ובעל חוב שמכר שטר שהיה לו על אחר, ובא בעל חוב שנשתעבדו לו כל מטלטליו אגב קרקע ורוצה לטרופ את שטר החוב מהקונה אותו, שקיימא לן שגובים כיוון שהטעם שאין גובים מטלטלין שמכר אף על פי שנשתעבדו אגב קרקע הוא משום תקנת השוק, וכיוון שמכירת שטרות אינה מצויה אין בה תקנת השוק. ועוד, מאחר שלא יצא השטר לגמרי מרשותו שעדיין נשאר

משפחת פרידמן, מצדם, טענו כי נפלו קורבן לגניבה והציגו ראיות לכך שהתלושים המקוריים כבר מומשו, כולל תיעוד של המכירות המקוריות במערכת המחשב של החנות.

המקרה העלה שאלה הלכתית: מי אמור לשאת בנזק במקרה כזה? האם החנות, שנפלה קורבן לגניבה, או הקונים התמימים שרכשו את התלושים בתום לב? האם העובדה שהתלושים נגנבו מכסתלת את התחייבות החנות כלפי המוזיק בהם?

הסוגיה נעשתה מורכבת עוד יותר כאשר התברר שחלק מהקונים החדשים רכשו את התלושים במחיר נמוך משמעותית ממחיר המקורי, דבר שעשוי היה להעלות ספק לגבי תום ליבם. עם זאת, רובם טענו כי לא היה להם כל חשד שמדובר בתלושים גנובים, וכי הם פשוט ניצלו הזדמנות שנראתה להם לגיטימית לחסוך בהוצאות לקראת החג.

ו. שטר ממטרי עם שובר

והנה אם באים לגבות מהלוה שטר חוב של ממטרי והוא מראה שובר שכתב לו אדם כלשהו ובו נכתב שהחוב של השטר הזה נפרע, כתב הרמ"א (סימן נ סעיף א) שאי אפשר לגבות בו. וביאר הסמ"ע (סק"ד) שזה דוקא בשטר שלא נזכר בו שום שם של מלוה, אבל אם נכתב בשטר שהוא חייב 'לפלוגי' או לכל מי שמוציא' - (מכח פלוגי שקנה או קיבל במתנה מפלוגי). שאז צריך האחר לבוא מכוח אותו פלוגי, נראה שלא מועיל בזה השובר שביד הלוה, ואפילו אם יאמר הלוה שפלוגי אחר בא מכוח המלוה והוא פרע לו את החוב, לא יועיל לו, ואף אם נכתב בשובר במפורש שהוא בא מכוח של אותו פלוגי לא יועיל לו, כי אינו יכול לחייב באמצעות הודאתו אדם אחר, כל זמן שלא ידוע שהוא אכן קנה או קיבל את השטר מהמלוה.

וכתב הש"ך (סק"ז) שנראה שמה שמועיל שובר על שטר שנכתב בו סתם שהוא לכל מי שמוציא, זה רק כאשר ידע זה שקנה אותו אחר כך שנכתב עליו שובר. וקא משמע לן שלא נאמר שכיון שנכתב לשם כל מי שמוציא, השטר בתוקפו אף שפרע למלוה הראשון וכתב לו שובר, כיון שהשובר לא נכתב על השטר עצמו והוא מוציא כעת את השטר, אלא שמאחר שפרעו ועשה ממנו שובר נמחל השטר. אבל אם זה שקנה את השטר טוען שלא ידע שפרע למלוה הראשון ולא ידע מהשובר הזה, אף שלא התחייב אלא בסכום אחד בלבד, מכל מקום הרי זה כאלו הפסיד לו מלכתחילה, ומה שפרע למלוה הראשון הוא הפסידו לעצמו בכך שפרע לו ולא כתב לו שובר על גבי השטר עצמו והאמין לו. אלא אם כן פרע בעדים, שאז אומרים שכיון שלשובר בעדים יש קול, אם כן היה על הקונה לדעת והוא הפסיד לעצמו. וכן המנהג בזמננו שקונים ממטרות זה מזה, ואילו היה הממטרי בטל על ידי שובר כלשהו, שוב לא היה שום אדם קונה שום ממטרי שמה איזה אדם כתב שובר על ממטרי זה. ועוד, שכאשר לא ידע הקונה שכבר פרע, הרי זה כמו שקנה חפץ מחברו ונודע אחר כך שהוא גנוב בידו ואינו שלו, שמכל מקום צריך להחזיר לו מעותיו משום תקנת השוק, והוא הדין כאן שמדין תקנת השוק היו חייבים בלאו הכי לתת לו את המעות.

שבוע שעבר הבאנו את השאלה שנשאלה בבית הדין, עם סיפור המעשה, ותחילת הדיון והמשא ומתן ההלכתי, השבוע נמשיך ונסיים את היוצא להלכה ממה שנפסק בבית הדין, ונזכיר בקצרה שוב את דבר המעשה.

בשכונה חרדית בירושלים, ברחוב מלא חיים ותנועה, עמדה חנות ההלבשה "מלכות החליפות" - עסק משגשג שהיה ידוע באיכות החליפות והבגדים המהודרים שהעניק ללקוחותיו במשך למעלה משני עשורים. החנות, שנוהלה על ידי משפחת פרידמן, הייתה מוכרת היטב בקרב הקהילה והצטיינה במבחר עשיר של חליפות איכותיות, כובעים מהודרים וחולצות לבנות משובחות.

דניאל ברגר, אברך צעיר ונמרץ בן 35, בעל חוש עסקי מפותח, זיהה הזדמנות עסקית מעניינת. הוא התמחה במסחר בתלושי קנייה, ורכש אותם במחיר מוזל ומוכר אותם ברווח קטן אך יציב לאברכים ובחורי ישיבות שחיפשו דרכים לחסוך בהוצאות הביגוד היקרות. עיניו הוריות נפלו על "מלכות החליפות", והוא ראה בה שותפה פוטנציאלית אידיאלית לעסקיו.

בערב ראש חודש אדר, נכנס דניאל לחנות והציע עסקה: הוא יקנה מאה תלושי קנייה, כל אחד במחיר של 180 שקלים. התכנית שלו הייתה פשוטה - למכור כל תלוש ב-200 שקלים, רווח צנוע של 20 שקלים לתלוש שיצטרך לסכום נאה של 2,000 שקלים. בעלי החנות, שראו בכך הזדמנות להגדיל את מחזור המכירות שלהם ולמשוך לקוחות חדשים מהישיבות הקדושות והכוללים, הסכימו לעסקה.

דניאל פעל במהירות וביעילות. תוך שבועיים הצליח למכור את כל התלושים לקונים שונים, רובם אברכים ובחורי ישיבות שחיפשו דרך להכוש חליפות איכותיות במחיר משתלם לקראת חג הפסח המתקרב. הוא הקפיד להסביר לכל קונה את תנאי השימוש בתלושים ואת התחייבות החנות לכבד אותם.

הבעיות החלו כאשר לקוחות הראשונים הגיעו לממש את תלושיהם. החנות כיבדה את התלושים כמובטח, והכל נראה תקין. אולם, בליל שישי אחד, אירע דבר שישנה את מהלך העניינים. פורצים חדרו לחנות דרך החלון האחורי, ובין שאר הדברים שגנבו, היו גם התלושים שכבר מומשו ונשמרו בקופה לצורכי תיעוד.

כשבוע לאחר הפריצה, החלו להגיע לחנות אנשים נוספים עם תלושים זיהים לחלוטין לאלה שכבר מומשו. התברר כי הגנבים הצליחו למכור את התלושים הגנובים במחירים מוזלים במיוחד. הקונים החדשים, שלא ידעו כי מדובר בתלושים גנובים שכבר מומשו, דרשו לממש אותם.

משפחת פרידמן מצאה את עצמה במצב בלתי אפשרי. מצד אחד, הם לא רצו לפרוע פעמיים אותם תלושים, דבר שהיה גורם להם הפסד כספי ניכר. מצד שני, הקונים התמימים שרכשו את התלושים בתום לב טענו, כי הם שילמו עבור התלושים והחנות מחויבת לכבד אותם על פי הכתוב בהם במפורש.

המצב הסלים כאשר כמה מהקונים איימו לפנות לרבנים הסלים כאשר עיניו החזיקו את התענה הפשוטה: על התלוש מופיעה התחייבות ברורה של החנות לספק סחורה בשווי הנקוב, והם, קונים תמימים, לא היו אמורים לדעת שהתלושים כבר מומשו.

בידו כוח למחול על השטר, לכן נחשב כראוי ממונו לגבות בו ממנו בעל חובו. וכתב שמעתי הוא כל שכן, שאם גם כאשר השטר ממש ביד הקונה מחמת שביד המוכר למחול נחשב שאינו בידו לתת לו כתנת השוק, כל שכן שללו שקנה את הטבעות אך מעולם לא באו לידו אין דין תקנת השוק. וסיים שמלבד תשובה זו יש ראיות אחרות ברורות לדין זה שאין צורך להביאם. והש"ך (סימן שנו סק"ד) הביא דבריו, וכתב שמדברי מהר"ם אלשיך יש ללמוד שבכל מקרה שהגיע הדבר הגנוב אחרי שנמכר ליד הבעלים הראשונים, שוב אינם צריכים לשלם ללוקח את מעותיו אף שידוע שקנה אותו מתחילה, שהרי רואים שכל מקום שהוא לא ביד הקונה לא שייכת בו תקנת השוק.

ח. תקנת השוק בשטר ממרני

קצות החושן (סימן ג סק"ב) הביא את דברי האלשיך והש"ך, שתקנת השוק היא דווקא כאשר הבעלים מבקש להוציא את הדבר הנגנב מיד הקונה, שמפני תקנת השוק אינו חייב להשיב לבעלים רק אם יקבל את הדמים ששילם עליו, אבל אין תקנת השוק שגם אם הדבר הנגנב כבר הגיע ליד הבעלים יוכל לדרוש ממנו דמים ששילם עליו. [והיינו שכל החיוב של הבעלים לשלם לקונה צריך ביאור, שהרי החפץ הוא שלו ומפני מה ראוי לתקן על גביו את טובת השוק של הקונה, ולכן דווקא כאשר אדרכה כעת מוציאים מיד הקונה ומחזירים לבעלים את החפץ שאינו בידם, יש מקום לחייב את המקבל להשיב לקונה מה ששילם עליו, אבל כאשר הממון בידם מפני מה צריכים הבעלים לשלם מכיסם עבור תקנת השוק]. וכתב שלפי זה בעניין שטר ממרני, מאחר שהלוה מוחזק בנכסיו ואינו מבקש כעת להוציא דבר מיד מחזיק השטר, אין תקנת השוק שיצטרך לשלם למוחזק השטר מה ששילם עליו, והרי זה כאילו בא ליד הבעלים הדבר הנגנב אחרי שנמכר. לדבריו, לא נאמרה תקנת השוק בשטר ממרני כלל, וביורה קשה שהרי הש"ך גופא כתב (סימן שנו סק"ד) כהאלשיך ומפני מה כתב כאן (סימן ג סק"ז) שיש תקנת השוק אפשה הממון ביד הבעלים. וכדבריו כתב בהגהות רע"א (סימן ג בהגהות על דברי הש"ך סק"ז), שמה שכתב הש"ך שיש תקנת השוק נראה שאינו דומה, שבמקרה רגיל הבעלים רוצים להוציא את החפץ מהלווקח ולכן תיקנו חכמים שלא יוציא אלא בדמים, אבל כאן הלווקח בא להוציא בשטר שהוא חרס בעלמא.

ובפשטות כוונתו כדעת הקצות החושן, שכאשר הלווקח מחזיק בחפץ ובאים הבעלים להוציא מידו חפץ בעל ערך שהוא מחזיק, בזה אומרים שתיקנו חכמים שמאחר שלוקחים מהלווקח דבר ערך שכבר תחת ידו, ישלמו הבעלים ללווקח את שווי מה שהוא מחזיק ומוציא מידו. מה שאין כן בשטר ממרני שתחת יד הלווקח, שאין ביד הלווקח שום דבר בפועל, רק שהוא בא להוציא מיד הבעלים מעות ולתת להם תמורתו חרס בעלמא, בזה לא תיקנו תקנת השוק שישלמו הבעלים ללווקח, כיוון שאין תחת ידו מאומה והם בלבד המוחזקים.

גם בתומים (סק"ו) כתב: אמנם הש"ך רוצה לומר ממהות תקנות השוק, דסדר ונהוג כעת לסחור בממורות כאלו. גם בזו נראה דצריך עיון לדינא להפקיע ממון, רק הרשות ביד בית דין שבישראל, בהסכמת טובי העיר לתקן כן לטובת המשא ומתן, אבל שיהיה הדין כך צריך עיון, כי אין לו על מה שסימך.

ונראה שסבר שמעיקר הדין אין כאן תקנת השוק, ורק אם תיקנו טובי העיר תקנה נוספת עבור שטרי ממרני, ובנתיבות המשפט (שם חידושים סק"ו) הביא שהתומים דחה את הטעם הראשון של הש"ך ושרק מכה הטעם השני שכתב הש"ך ניתן לגבות את הדמים ששילם לקנות הממרני, וכבר נבאר כי בתומים משמע שגם זה לא ברור לו אם לא באופן שיש תקנה מפורשת של טובי העיר. ובמנחת יצחק (חלק א סימן קכ) הביא דבריהם, וכתב שבדוודאי הייתה כזו תקנה קדומה, ואפשר לומר שמכוחה פסק הש"ך שיש תקנת השוק, שהרי כתב בשו"ת צמח צדק (הקדמון סימן י) 'וכל המוציא גובה בו, והכל ממנהג התגרים שקבעו מנהג זה עיקר משום תקנת השוק על פי מנהגי ארצות ואנשי עולם'. לסיכום עולה, כי בעניין תקנת השוק בשטר ממרני, נחלקו הש"ך, נתיבות המשפט ותומים עם הקצות החושן

ורע"א. דעת הש"ך, נתיבות המשפט שיש תקנת השוק בממרני שהוא מצוי. ולדעת הקצות החושן ורע"א, מאחר שבא להוציא מיד הלווקח שהוא תחת ידו, הרי זה כאילו הגיעה הגניבה ליד הבעלים, שבמקרה כזה לא עשו תקנת השוק. ודעת המנחת יצחק שלדברי כולם אין כאן תקנת השוק שקבעו חז"ל, אבל יש כאן תקנת השוק שנעשתה במיוחד לשטרי ממרני.

ט. תלושי מכר - מסקנה הלכתית

אחרי שביארנו את דין תקנת השוק בשטר ממרני שנגנב, יש לדון במקרה שלנו לגבי תלושי מכר. הנה תלושי המכר דינם כממרני, שהרי גם הם עומדים להיפרע על ידי כל מי שמציג אותם.

כיוון שכן, כאשר הלקוחות קנו מהגנב שטרי ממרני והחנות טוענת שהם גנובים וכבר נפרעו, לכאורה נאבדו למחלות הפוסקים אם עשו תקנת שוק. ומאחר שהחנות מוחזקת בכסף, אין הלקוחות יכולים להוציא ממנה, כי החנות יכולה לטעון 'קים לי' כשיטת הקצות החושן ורע"א שאין תקנת השוק אפילו בשטרי ממרני. וכל שכן לדעת המנחת יצחק שכל דברי הש"ך והתומים והנתיבות נאמרו בשטר ממרני שנעשתה בו תקנה של גדולי הדור, אבל בשוברים לא נעשתה כל תקנה. ועוד שאפילו בשיקים שנוהגת בהם תקנה, כתב הגאון רבי ישראל יעקב פישר (אבן ישראל חלק ח סוף סימן צא) בדעת המנחת יצחק דהיינו דווקא כאשר החותם הוציא את השיק מדעתו ולא כאשר השיק נגנב או נאבד מידו, והוא הדין כאן בשוברים שנגנבו שלא נוהגת תקנה.

וגם לאידך גיסא, באופן שהלקוחות מוחזקים, לא תוכל החנות לתבוע מהם להחזיר לה, מאחר שהלקוחות יכולים לטעון 'קים לי' כפשטות שיטת הש"ך, נתיבות המשפט שבשטרי ממרני יש תקנת השוק.

י. בשטר ממרני שיק או שובר שנגנבו מתחת יד החותם אין תקנת השוק

עוד נראה בהקדם מה שיש לתמוה בדברי הש"ך, שלדבריו מעתה אם יזייף אדם שטר ממרני על חבריו, גם כן יהיה תקנה השוק לשלם לקונה שהרי הקונה לא ידע שהשטר מזויף, ואם נאמר כן הלא גם אם יגנב מאדם פנקס שיקים וימלא אותם בגניבים שונים, יצטרכו לשלם למוחזקים בשיקים כל מה שרשום בהם, וזה לא יעלה על דעת שום אדם, ואין זו תקנה השוק הגונה שיצטרך הנגנב לשלם לאחרים מחמת שהם טעו, ובדוודאי זאת לא עלתה על דעת חז"ל, אלא שיש לבאר כמה זה שונה משטר ממרני שכבר נפרע ועתה אינו אלא חרס בעלמא שמחייב הש"ך מכח תקנת השוק. ולכן נראה שגם לדעת הש"ך כל מה ששייך תקנת השוק בשטר ממרני הוא דווקא באופן שהבעלים הוציאו את השטר מרשותם מדעתם להתחייב לכל המוציא, ומעתה ידוע לבעלים שייחכן שהשטר יגיע לידי אדם שעשוי לטעות בו, והם יקבלו על עצמם לשלם ולתקן את החשש כמה שידאגו לדרוש את השטר בשעת הפירעון, כדי שלא יטעו בו בני אדם וכדי שהם לא יצטרכו לשלם פעם נוספת. אבל בוודאי אם אדם יכין לעצמו שטר ממרני לעת הצורך ולעת עתה לא מסרו לשום אדם, ויבוא גנב וייקחנו מידו וימכור אותו לאחרים, אי אפשר לחייבו לשלם מאומה מטעם תקנת השוק.

ומעתה הוא הדין בנידון דידן שכבר חזרו השוברים לחנות, ומיד הבעלים הם נגנבו, שלא שייך בזה תקנת השוק כלל, ודווקא על השוברים שמסתובבים בשוק מדעת הבעלים שייך לומר שיש תקנת השוק.

וכענין זה כתב בפתיח חושן גניבה פרק ה הערה כב), לגבי שיקים שדינם כשטר ממרני, אמנם זה דווקא באופן שהם נגנבו מידי מי שקיבל אותם מיד החותם, ונמסרו מיד הגנב ליד אחר במכירה, ועתה המקבל של השיק מיד החותם תובע את השיק מיד הקונה מהגנב, שהוא צריך לשלם לקונה מהגנב מה ששילם לגנב ומשום תקנת השוק. אבל אם נגנב השיק מיד החותם בעצמו ונגנב מכר לאיש אחר, אין החותם

צריך לשלם לקונה מאומה, שהרי האלשיך כתב שאפילו אם קנה את הדבר הנגנב בקניין גמור במעמד שלשתם או בקניין סודר, מכיון שהדבר הנגנב לא הגיע לידו ואין הבעלים צריכים להוציא מידו, אין תקנת השוק לשלם לקונה, וכל שכן בנידון דידן שהדמים של בעל השיק נמצאים אצלו, והוא אינו מבקש להוציא כלום מיד קונה השיק. וכתב שאין להקשות משטר ממרני שנפרע וקנת הוא חספא בעלמא שכתב הש"ך שמכיון שהקונה לא ידע יש תקנת השוק, לפי שדין הש"ך 'היינו למי שקיבלו מן החותם ודינו כמור כסף'. ויתכן גם שכוונתו שבעצם מה שמוציא את הממרני מרשותו ועתה הוא נעשה לדבר סחיר השווה כסף בעצמו, מעתה מוטל על החותם האחריות לתקנת השוק. וכן דעת התשובות והנהגות (חלק ג סימן תסכ) שדן בשיקים חתומים שנגנבו מיד שומר ולא דן בהם דין תקנת השוק.

ועל פי דברים אלו ניתן ליישב את הסתירה בדברי הש"ך, כי אכן כאשר הממון ביד הנגנב בעצמו ואינו זקוק לקונה אין מקום להטיל עליו את תקנת השוק, וכמבואר באלשיך, אבל באופן שהחותרם עצמו לקח אחריות של תקנת השוק, בזה אפשר שניתן להטיל עליו את תקנת השוק גם לדעת האלשיך.

וזה דבר המשפט

- כאשר אדם גנב חפץ מחברו ומכר אותו לאדם אחר, אם הבעלים עוד לא התייאשו מהחפץ, יש הבדל בין גנב לא מפורסם, שלמרות שהקונה חייב להחזיר את החפץ לבעלים, בכל אופן בגלל תקנת השוק הבעלים חייבים להחזיר לקונה את הכסף ששילם עבור החפץ, לבין גנב מפורסם שלא תיקנו עבורו את תקנת השוק ואין צריך לשלם לו על החפץ.
- אמנם באופן שהבעלים כבר התייאשו מהחפץ, הקונה לא צריך להחזיר את החפץ עצמו, אלא שלפי דעת הרמב"ם והמחבר בגנב מפורסם עליו לשלם את שווי לבעלים, אך בגנב לא מפורסם אינו חייב לשלם, ומאחר שהבעלים גם הם היו צריכים לשלם על החפץ, וממילא אין מה להעביר לו הכסף הלוך ושוב, מלבד אם קנה במחיר נמוך מהשווי שעליו לשלם לבעלים את ההפרש, ואילו לדעת הראשונים, הובאה שיטתם כרמ"א, לאחר שהבעלים התייאשו והחפץ עבר רשות, הקונה זכה בחפץ בכל מקרה. ודעת הש"ך שלכולי עלמא הקונה נגנב שאינו מפורסם אינו מחזיר דמים כלל, ומגנב מפורסם חייב להשיב לבעלים מה שהרוויח שקנה מהגנב המפורסם בזול.
- נחלקו הפוסקים אם תיקנו תקנת השוק במקרה של שטר ממרני (שטר התחייבות לתשלום פתוח לכל אדם שמחזיקו). ולכן המוחזק בכסף יכול לטעון 'קים לי' כדעת הסוברים כדבריו.
- בתלושי קנייה דין של שטר ממרני, והמוחזק יכול לטעון 'קים לי'. בהתאם לכך, בנידון שלפנינו, בעל החנות אינו חייב לספק סחורה ללקוחות המציגים את התלושי הגנובים, כיוון שהוא מוחזק בסחורה.
- בפתיח חושן כתב שכל דין הש"ך שיש תקנת השוק בשטר ממרני היינו כאשר החותם הוציא את השטר ממרני מתחת ידו שאז מוטלת עליו האחריות של תקנת השוק שלא יפסידו הלקוחות, והוא יכול להגן על עצמו במה שבשעת הפירעון יקבל את השטר ממרני, אבל אין לחותם כל אחריות באופן שהשטרי ממרני נגנבים מתחת ידו, ואם כן גם בשוברים שנגנבו מיד המוכר אין תקנת השוק.
- המנחת יצחק ביאר שהדין של שטרי ממרני משום תקנת גדולי הדור שנעשתה בהם, ולפי זה בשוברים קנייה לא נעשתה תקנה. ועוד שהתקנה נעשתה באופן שהחותרם מוציא בעצמו את השטר ממרני לשוק, ולא באופן שהשטר ממרני נגנב או נאבד לחותם, ובנידון דידן הרי השוברים נגנבו מיד הבעלים.
- ומכל הטעמים הללו אין בעלי החנות חייבים לכבד את השוברים שנגנבו מחנותם.

